

ÂŞIK EDEBİYATINDA ESNAF VE İŞ DESTANLARI

Dr. Doğan KAYA*

Edebiyatımızda destan denilince iki kavram akla gelmektedir. Birincisi milletin bütün fertlerini ilgilendiren macera, kahramanlık ve olayları konu edinen *millî destanlar*; ikincisi de düşünce, durum, kanaat ve inancın ele alındığı ve âşıklar tarafından manzumeleştirilmiş şiir şekli olan *halk destanları*.

Biz, burada ikinci tip destanlar üzerinde duracağız. Bu tip destanlar hacim itibariyle en az 3 dörtlük, en fazla 150-160 dörtlük kadar olabilir. Söz gelişi, Âşık Talibî Coşkun'un döner ayakla söylediği 160 dörtlük hacminde *Dolaştı Dünyayı Aldı Diline* adlı bir seyahat destanı vardır. Destanlar, bir bakıma divan şiirinde kasidenin karşılığı olarak nitelendirilebilir.

Destanlar koşma kafiye düzenindedir, ancak bekçi destanlarında olduğu gibi mani tipinde destanlar da yok değildir. Genellikle 11 heceli olmakla birlikte 8 hatta 7 heceli destanlar da vardır.

Destanlar bir olay anlatmakla beraber, gerçeği tamamıyla anlatıyor denilemez. Şair, kendi muhayyilesinden ifadeler katarak destanı ahenkli ve kalıcı bir hale getirir. Fakat hastalık destanlarında olduğu gibi bazı destanlarda olayların olduğu gibi yansıtıldığı görülür. Halk destanları XIX. yüzyıldan itibaren muhtelif ebattaki kâğıtlara yazılmış ve satılmaya başlanmıştır. XX. yüzyılın ortalarından itibaren de A4 kâğıdı büyüklüğündeki kâğıtlara basılmıştır. Destanlar özel bir ezgi ile okunur. İhtiva ettiği nükteleri yansıtması, bir bakıma buna bağlıdır.

Destanda anlatım, hikâye etme esasına dayanır. Bir bakıma didaktik şiir mahiyetindedir. Bir olayın anlatılması asıl gaye olduğundan duygusal öğelere pek rastlanmaz. Zaman zaman güzel yahut tabiat tasvirlerinde bu yola başvurulur.

Hemen hemen her konu, destanın kapsamına girer. Bu çerçevede *atasözü, bekçi, deprem, dolandırıcı, dulavrat, esnaf ve meslek, eşkıya, evli-bekâr, gelin-kaynana, güzeller, hapisane, iki evli, karı-koca, kılıbık, kıtlık, meyve, millî, mirasyedi, hastalık, savaş, sel, seyahat, ters öğüt, yalancı, yangın, yemek, yer-gök, yöre-belde* destanları ile *elifnameler, şairnameler* ve *yaşnameler* söz konusu edilebilir.

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu bu destanları şöyle tasnif etmiştir.

1. Sosyal hayatla ilgili destanlar
2. Kültürel hayatla ilgili destanlar
3. İktisadî (Ekonomik) hayatla ilgili destanlar
4. Eğitim hayatıyla ilgili destanlar
5. Siyasî hayatla ilgili destanlar

---

* Bildiri olarak sunulmuştur: *Âşık Edebiyatında Esnaf ve İş Destanları*, Halk Kültüründe İktisat ve Ticaret Uluslararası Sempozyumu, Şanlıurfa, 27-29 Nisan 2012.

6. Dinî ve ahlakî hayatla ilgili destanlar
7. Askerî hayatla ilgili destanlar
8. Sosyokültürel çevreyle ilgili destanlar
9. Doğal çevreyle ilgili destanlar
10. İnsanlarla ilgili destanlar

Burada söz konusu edeceğimiz esnaf destanları, İktisadî (Ekonomik) hayatla ilgili destanlar maddesinde zikretmemiz gerekir. Söz konusu şiir

Âşık edebiyatında hemen her konuda şiir ortaya koyan şairler, esnaf konusuna da duyarsız kalmamışlar; XVIII. yüzyıldan itibaren çeşitli yönleriyle esnafı ele alan şiirler söylemişlerdir. Biz tespit edebildiğimiz 1 destanı burada tanıtmaya çalışacağız. Söz konusu destanlar şu şairlere aittir: Sivaslı Meftunî, Ruzî mahlasını kullanan Kayserili Mehmet Emin Efendi, Bayburtlu Celalî, Tulumbacı Behcet, Ziya Gökalp, Borlu Tahirî, Kamilî, günümüz âşıklarından Mehmet Şengül, Yozgat'ın Sorgun ilçesinden Yaşar, Develili Seyranî ve Kahramanmaraşlı Hafız.

1. 1859'de vefat etmiş olan Sivaslı şair Meftunî'nin bir destanıdır. Destan 33 dördlük, 8 heceli ve döner ayaklıdır.

*Âşık olup aşka düşüp
Cihanda bir can severiz
Ahdî bütün sıdk u sadık
Can değil canan severiz*

diye başlamaktadır.

Konu olarak, ilgili meslekteki güzeller övülmektedir. Şiirde, 43 meslekten söz edilmiştir. Şiir, Sivas Ziya Bey Kütüphanesinde 6711 numaralı cönkte kayıtlıdır. Varak numarası 36b-37a'dır. Ayrıca Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*[†] ve İbrahim Aslanoğlu, *Sivas Meşhurları*[‡] adlı kitabında da da bulunmaktadır.

2. Ruzî mahlasını kullanan ve (1839-1897) yaşayan Kayserili Mehmet Emin Efendi'nin destanıdır. Şiir döner ayaklı 11 heceli ve 32 dördlüktür. İlk dördlü şu şekildedir:

*Pazar âlemîni dolaşan âşık
Meyl eder esnaftan bir dilrübaya
Sen de sev birini tab'a muvafık
Merakın var ise ahz u i'taya*

Şiir Ahmet Emin Güven'in *Kayserili Mehmet Emin Efendi (Ruzî)*[§] adlı eserinde geçmektedir. Destanda 29 mesleğe yer verilmiştir. Meftunî'nin şiirinde olduğu gibi Ruzî de meslek güzellerini konu etmiştir. 3.

3. *Esnaf dilberini eyledim seyran
Her birisi benzer melek simaya*

[†] Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*, Sivas, 1948, s. 273-278.

[‡] İbrahim Aslanoğlu, *Sivas Meşhurları*, C. II, Ankara, 2006, s. 107-113).

[§] Ahmet Emin Güven'in *Kayserili Mehmet Emin Efendi (Ruzî)*, İzmir, 1993, s. 46-51.

*Görenlerin aklı olur perişan
Aferin onları doğuran anaya*

dörtlüğüyle başlayan bu destan tespitlerimize göre iki ayrı şaire aittir. Eşref Ertekin şiiri Halimî adlı bir şaire mal ederken**, Mehmet Halit bayrı ise Bayburtlu Celalî (1850-1915) adına kaydetmektedir.††

Şiirin son dörtlüğü kaynaklarda farklıdır. Mehmet Halit Bayrı'da son dörtlük;

*Azmedip cümlesin gördüm CELALÎ
Çemberci dilberi bulmuş kemali
Yorgancı dilberi hubdur cemali
Akıbet uğrattı beni sevdaya*

şeklinde iken, Eşref Ertekin'de ise şöyledir:

*HALİMÎ sorarsan ey kaşı âli
Yağlıkçı dilberi bulmuş kemali
Yorgancı dilberi ol hub cemali
Akıbet uğrattı beni sevdaya*

Dörtlüğün ilk dizesindeki Halimî kelimesi mahlas olmaktan ziyade cümlelerin anlamını tamamlayan bir kelime gibi görünmektedir. Bu bakımdan şiirin Celalî'ye ait olması daha akla yatkın gelmektedir.

Destanda 52 meslek adına yer verilmiştir. Şair meslekleri dizelerin başında zikretmiştir. Şiir döner ayakla yazılmış olup 11 heceli ve toplam 20 dörtlüktür. Şiirin 16. Dörtlüğü Bayrı'da; 18. ve 19. dörtlükler ise Ertekin'de yoktur.

4. Destan, Behcet mahlaslı bir şaire aittir. Behcet (Doğum ve ölüm tarihleri ihtilafıdır: 1875-1880 tarihlerinde doğduğu, 1908-1910 tarihleri arasında vefat ettiği sanılmaktadır. Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Tulumbacıları* adlı kitabında tulumbacılık yaptığından ve güçlü kuvvetli birisi olduğundan söz etmektedir.## Şiir, kitapta Sergüzeşname-i Behcet başlığıyla kaydedilmiştir. İlk dörtlüğü şöyledir:

*Sergüzeştim size beyan edeyim
Bilin maharetim ilancılıkta
Acayip bir tuhaf destan söyleyim
Bakın bu erbabım yalancılıkta*

Reşat Ekrem Koçu şiirin tamamını yayımlamamıştır. Elimizdeki şiir 9 dörtlüktür ve döner ayaklı, 11 heceli bir şiirdir. Şiirde 16 mesleğin adı zikredilmiştir. Koçu, ayrıca şu notu da ilave etmiştir: "Destanın aslı 19 kıtadır. Buraya almadığımız kıtalarda kalkancılık, samancılık, bostancılık, harmancılık, sapancılık, dükkancılık, kemancılıktan bahseder."

** Eşref Ertekin, "Cönklerden Derlemeler-Destan", *Çorumlu (Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi Çıkarır)*, S. 29, 1 Eylül 1941, s. 28-29.

†† Mehmet Halit Bayrı, *Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar*, İstanbul, 1937, s. 39-42

Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Tulumbacıları*, İstanbul, 1981, s. 190-191.

5. Ziya Gökalp (1876-1924)'in hece ile yazdığı bir şiidir.^{§§} Gökalp şiiirinde esnafların toplum içindeki fonksiyonlarına ve önemine işaret etmektedir. Şiir;

*Biz esnaf takımı severiz işi
Çalışır yaşarız erkek ve dişi
Aramızda yoktur tembel bir kişi
Milletin özüyüz burhanımız var*

şeklinde başlamaktadır. 11 heceli, döner ayaklı ve 14 dörtlük olan şiiirde 23 meslekten söz edilmiştir.

6. 1812-1883 tarihlerinde Niğde'nin Bor ilçesinde yaşayan Tahirî'nin esnaf destanı 16 dörtlüktür.^{***} Destan;

*Bilmem bu şehirde ne kâr eylesem
Yitirdim aklımı başım dererken
Dedim başım alıp firar eylesem
Bir kimse rast geldi çıkıp giderken*

dörtlüğüyle başlamaktadır.

Şiir 11 heceli ve döner ayaklıdır. Ancak Tahirî, çoğu dörtlüklerde ayaktan çıkmıştır. Yani şiiir ayak yönünden başarılı değildir. Toplam 26 meslekten söz edilmiştir. Tahirî, şiiirinde çeşitli mesleklere girip çıktığını ve her meslekteki başarısızlıkları ve karşılaştığı olumsuzlukları kurgulamıştır.

7. XVIII. âşıklarından olan Kamilî'nin şiiiri ilk defa 1940 yılında Fuat Köprülü tarafından neşredilmiştir.^{†††} Destan 11 heceli ve 26 dörtlüktür. Diğerleri gibi döner ayakla yazılmış olan şiiirde âşık, çoğu zaman ayaktan çıkmıştır. Kamilî, destanın ilk dörtlüklerinde;

*Küçücükten çıktım gurbet ellere
Hakikat rahına düştüm gezerken
Eski sözdür gelir yazılan sere
Aşk atına bindim yayan giderken*

*Şair oldum evvel dinle yalanı
Vezn ü mevzun derler bilmem ben anı
Unuttum bildiğim Türkçe lisanı
Arabi Farisi sohbet ederken*

şeklinde dile getirdiği gibi mesleğe şairlikle başlamış, 40 meslekte şansını denedikten sonra bir mürşidin önderliğiyle tekrar şairliğe dönmüştür. Aslında Kâmilî'nin çalıştığı meslekler muhayyeldir ve hepsinde de birtakım olumsuzluklarla yüz yüze kalmıştır.

^{§§} Sadi Yaver Ataman, "İstanbul Folklor" *Sivas Folkloru*, C. VI, Mayıs 1978, S. 64, s. 11-12.

^{***} Pertev Naili Boratav, *Le Tekerleme*, Paris, 1963, s.187-189.

^{†††} Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri Antolojisi*, C. 1, İstanbul, 1940, s. 389-393.

8. Sivas'ın İmranlı ilçesinden olan Mehmet Şengül'ün 5 dörtlük halinde ikaz ve tenkit mahiyetinde bir şiiridir. Şiir döner ayaklı ve 11 hecelidir.

Şengül sözleri, işinde dürüst olmayan esnafadır. Kuru odunları islatan, kömürün içine çakıl taş katan, koyunun yerine eşiği kesen, at etinden salam sucuk yapan, müşterisine karşı adaletli olmayan, vicdansızlık eden, iki yerine beş misli kâr etmek isteyen, tartı aletine hile katan ve martının etinden yapan esnafa "yazıklar olsun" diye beddua etmektedir.##

9. Yozgat'ın Sorgun ilçesinden olan Yaşar mahlasını kullanan şaire ait olan "Esnaf" başlıklı şiir 11 heceli, döner ayaklı ve 6 dörtlüktür. Yaşar, şiirinde esnafın sosyal hayat içindeki durumdan söz etmektedir. Dükkânlar "Besmele'yle açılır, sabah çorbasını hazırlar, manav taze meyve satar, hazır giyimciler modaya uygun giysiler getirir, kimisi günü sifatsız kapatır, beyaz eşya satanlar kampanya düzenler, senetleri ödemedede zorluk çeker.

10. Develili Seyranî: Âşık edebiyatının en önde gelen isimlerinden birisi olan Develili Seyranî'nin destanıdır. Şiir, Esnaf Destanı başlığını taşımaktadır. Destan 20 dörtlük, 11 heceli ve döner ayaklıdır. Seyranî;

*Nazımla ahababa beyan eyleyim
Meclis-i irfanda açıp dehanı
Şöyle bir muhtasar beyan edeyim
Usandırmayalım kalb-i yârânı^{sss}*

diyerek destanına başlamakta; mizahi şekilde birtakım işlerle meşgul olduğundan söz etmekte; her birinde olumsuz sonuçlar aldığını ve sonunda şairlikte karar kıldığını söylemektedir. Seyranî, son dörtlükte;

Otuz iki esnaftan tutmadım el

demekle beraber, şiirde 20 meslekten söz edilmiştir. Bu da bizde şiirin bazı dörtlüklerinin eksik olduğu düşüncesini doğurmaktadır.

11. Hafız mahlaslı şaire ait olan bu şiir, arşivimizdeki 19 numaralı cönkte kayıtlıdır. Cönk, 8.5 X 19cm boyutlarında ve 90 yapraktır. Kahramanmaraş ili civarında düzenlenmiştir. Cönkün tamamında tek tip yazının bulunması, cönkün bir kalemden yazıldığını göstermektedir. Ancak düzenleyen kişi ve düzenleme tarihi hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Cönkte aşağıda adlarını kaydettiğimiz şairlerin şiirlerinin yanında mahlassız şiirler, mâniler ve müfretler de yer almaktadır. Cönkte şiiri olan şairlerin başlıcası şunlardır: *Ali bey, Âşık, Beyoğlu Dertlî, Duran, Emrah, Fehmî, Fermânî, Garip Serhat, Gevherî, Gülşenî, Hamdî, İlbend, İlmî, İsmail, İzzet, Karacaoğlan, Kâtibî, Kerem, Kul Hâfız, Kuloğlu, Leylâ, Mâhir, Mehmed, Mustafa, Nevruzî, Niyâzî, Nuzûlî, Rıza, Sâidî, Süreyya, Şemî, Şevkî, Şirâzî, Yunus, Zâifî, Zârifî, (DK)*

Doğan Kaya, *Sivas Halk Şairleri*, C. IV, Sivas, 2009, s. 108.

sss Ali Çatak, *Bütün Yönleriyle Seyranî*, Kayseri, 1992, s. 395-398.

Cönkün kahramanmaraş'ta tutulmuş olmasından, şairlerin bir çoğunun bu bölgeden olmasından ve şiirdeki bazı mahalli ifadelerden hareketle Hafız'ın Kahramanmaraşlı bir âşık olduğunu söyleyebiliriz. Muhtemelen XIX. yüzyılda yaşamıştır.

İlim âlemine ilk defa burada tanıttığımız şiir, cönkün bu cönkün 150-152 ve 154. Sayfalarında kayıtlıdır ve tamamı 19 dördlüktür. 8 heceli ve döner ayaklıdır. Şair kimi dördlüklerde ayaktan çıkmıştır. Şiirinde toplam 31 esnafın adına yer verilmiştir.

SONUÇ

1. Bugünkü tespitlerimize göre edebiyatımızda esnaf destanlarının ilk örneği XVIII. yüzyılda ortaya konulmuştur. Söz konusu şiir Kâmilî'ye aittir.

2. En çok destan XIX. Yüzyıldadır ve şu şairlere aittir: Meftunî (Mehmet), Ruzî, Kayserili (Mehmet Emin Efendi), Bayburtlu Celâlî, Behcet, Tahiri, Seyranî.

3. Şiirlerden en hacimlisi Meftuni (33 dördlük) ve Ruzî (32 dördlük)'ye, en hacimsizi de Mehmet Şengül (5 dördlük)'e aittir.

4. Tamamında 132 meslekten söz edilmiştir. En fazla adına yer verilen esnaf bakkal, berber, dabak / debbağ, demirci, dülgere, hamamcı, kahveci, kasap, kuyumcu, debbağ, saraç, sarraf, tellak ve terzidir.

5. Genel olarak esnafların özel durumlarının öne çıkan özelliklerine yer verilmiştir.

6. Şiirlerden Meftunî'nin şiiri 8, diğerleri 11 hecelidir.

7. Tamamı döner ayaklıdır. Ancak Tahiri ve Kamili'nin şiirlerinde ayaklarda sağlamlık yoktur.

METİNLER

-1-

Meftunî (Mehmet) (Sivas Seyfik / Ortanca köyü, ?- Öl. 1859)

Esnaf Destanı

Âşık olup aşka düşüp	Gerek okşayıp sevecek
Cihanda bir can severiz	Ne büyük ne pek küçücek
Ahdi bütün sıdk u sadık	Göricek bir eğlenecek
Can değil canan severiz	Tıfıl sim gerdan severiz

Came gibi eğnimize	Daim aşk içinde yüzüp
Hırka gibi çiğnimize	La'1 ü mercan inci dizip
Şule için göynümüze	Otuz iki esnaf gezip
Bir mah-i taban severiz	Taze nevcivan severiz

Lale sümbül nergis için	Âşıkız biz yok ârımız
İmtihanım bu dil için	Aşk ü sevdadır kârımız
Feryadımız bir gül için	Zenneyle yok pazarımız

Gonca-i handan severiz

Mücellid dükkânı âli
Övmek gerek böyle canı
Nakkaş-ı cünbüş misali
Ruhleri elvan severiz

Vardım seğirdi seğirdi*
Aldı gönlümü eğirdi
Tazece *kazzaz* şağirdi
Gizlice pinhan severiz

*Sarraç*lara uğradı rah
Alalım bari bir silah
Beyaz gerdan cismi siyah
Etvâr-ı iz'an severiz

Tütüncü aşkı ne bilir
Gerçi sabrolmaz öpülür
Beş paraya da yapılır
Doğratıp duhan severiz

Severiz bade içeni
Yâr için serden geçeni
Nevreste *bakkal* güceni
Durup her zaman severiz

Kuyumcularda bir oğlan
Ustasına vermez aman
Şüphe yok mahbub-ı zaman
Anı bi-güman severiz

Kılıççı, penbeci, hallaç
Fesçilerde gözünü aç
Tıfl-ı *hekim* aşka ilaç
Busesin derman severiz

Pas olur *demirci, mühçi*
Kör topal kambur *çıkırıkçı*
Bir hoş edalı *çubukçu*
Sahib-i elvan severiz

Eskici, nalçacı, kaffaf
Yelkenci, yorgancı, lâffaf
Olsa *kılcı* ile *mutaf*

Türkçesi gılman severiz

Yol uğradı şehristana
Anda başladık destana
Cilveli cismi mestane
Yahşi bezirgân severiz

Ta'n etmez anlayan bizi
Ehline sarf eyle sözü
O şuh tarzı yaktı bizi
Geçmeyiz el'an severiz

Açıktır *kahve* kapısı
Gelir ehl-i keyf hepisi
Gayet nazik ise tası
Doldurup fincan severiz

Küpçü eli yüzü çamur
Etmekçi üst baş hamur
Börekçilerde bir umur
Anı perişan severiz

Arpacı da olur kazak
Dolaş *nalbant*lardan uzak
Basmacıda huri uşak
Bulursak heman severiz

Tüfekçi, semerci, dülger
Çilingirde bir nev-dilber
Yumuşak nevrete *berber*
Anı der-meyan severiz

Dükkânı kibleye bakar
Misk ü anber anda kokar
Küçük *attar* beni yakar
Afet-i devran severiz

Tuzcuda bulunur bazı
Hoş olur *kürkçü* mümtazı
Çekilir *saatçi* nazı
Anı nümayan severiz

Okuruz medh ile gazel
Adettir yâr sevmek ezel
Çizmecilerde bir güzel

---

* *seğirdi seğirdi*: Koşa koşa.

Anı el-aman severiz

Etmeyip bühtan severiz

Seyret bu çarh-ı feleği
Hak kabul eyler dileği
Mektepte olan meleği
Hafız-ı Kur'an severiz

Pirinden almış da destur
Daima üzeri pastır
Güzeldir *debbağ*lar hastır
Durmayıp heman severiz

İklim içinde her lisan
Baştan ayağa kızıl kan
Kasap tazesı perişan
Kestirip kurban severiz

Şehr-i İstanbul içinde
Dilberler tamam içinde
Zevk için hamam içinde
*Tellağ*ı üryan severiz

Gezdim esnafı ser-te-ser
Bulmadım tab'ıma bir yâr
Ne pek beyaz ne pek esmer
Gözleri fettan severiz

Serseri gezmeden meram
Dil bir yerde etmez aram
Âşık her demde bayram
Sohbet-i yârân severiz

Düşse muhabbet usule
*Kaseci*ye sefer ola
Saki-i gül-çehre nola
Meclis-i irfan severiz

Afet-i mah-cebin ola
Âşık hem-nişin ola
Naz ile nazenin ola
Cilve-i huban severiz

Meftunî dem sürmek için
Muradına ermek için
Gelse vuslat bulmak için
Anı her zaman severiz****

-2-

Ruzi, Kayserili (Mehmet Emin Efendi) (1839-1897)

Esnaf Destanı

Pazar âlemini dolaşan âşık
Meyl eder esnaftan bir dilrübaya
Sen de sev birini tab'a muvafık
Merakın var ise ahz u i'taya

Sahhaf güzelinin tarzı edası
Kitaplara sığmaz medh ü senası
Her bir fenden müşteriye cefası
Bir kütüphaneye olur ser-maya

Hakkâk güzelidir firuze hatem
Mihir ü mecmuası aşkıyla alem
Kazdırır ismini gönlüne âdem
Taş yürekli olsa basar damgayı

Kâğıtçı güzeli eser-i cedit
Beyaz çehresinde yazılı ümid
Gamgama satarken gösterir divid
Katlanır âşıkı öyle cefaya

Saatçi güzelin bakıp ânına
Her dakika varıp gelme yanına
Aldanma akreple yelkovanına

Kuyumcu güzelin mihenge vurma
Bir yüzük taşdır hüsnünü sorma
Âşk-ı potasında pek yanıp durma

**** Ziya Bey Kütüphanesi (Sivas) Cönk No: 6711, Varak no: 36b-37a.
Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*, Sivas, 1948, s. 273-278.
İbrahim Aslanoğlu, *Sivas Meşhurları*, C. II, Ankara, 2006, s. 107-113.

Saatin bul yalvarmaya ricaya

Ayarı halistir düşme sevdaya

Sarraç güzelleri mah-paresidir
Mağrur eden onu hep paresidir
Can nakdi vaslının bir çaresidir
Sim ü zer davası girmez araya

Aşçı güzelidir veli-i nimet
Açıktır sofrası hazır ziyafet
Eylerse âşıkı vuslata davet
Söğüş verir sabahleyin gıdaya

Furuncu güzeli bir taze ekmek
Teknesi yanında hamurkâr gerek
Dakik işler yapar ayrılır kepek
Tuz-ekmek kadrini verir hebaya

Yemekçi güzeli fındıkçı gibi
Tek çift mi oynamış satar leblebi
Çok elma yemişmiş kızarmış lebi
Şeftali kirazı çıktı bahaya

Şekerci güzeli badem ezmesi
Pek tatlıdır oturması gezmesi
Olmasaydı bal yemenin bezmesi
Hazır idi şirin canım fedaya

Helvacı güzeli şekerlemeli
Pişmanî olmayan her gün yemeli
Muhallebiciye sütlaç demeli
Tatlıcı güzelin kat su araya

Bakkal güzelinin bakıp yüzüne
Aldanma gel yağlı ballı sözüne
Aklın koyup terazinin gözüne
Alı kor dükkâna eder sermaye

Kasap güzelinin yüzmektir işi
Kıyar tatlı cana gerdan kırışı
Kanlı bıçaklıdır alışverişi
Satır atar Karaman'a Konya'ya

Tütüncü güzelin keyfi var elbet
Sarmaya kıyılmaz istemez mihnet
Şîve cilve iste al paket paket
Parası peşindir kalma ferdaya

Kahveci güzeli şekerli sade
Bir içim su gibi tarz u edada
Tab'ı müşteriye taşkın üstada
Alışkındır merhabaya cabaya

Bezzaz güzelinin kumaşı taze
Hazır müşteriye elde endaze
Âşık ol ismini deftere yaza
Basma parasını çalış edaya

Terzi güzelinin diktiği dikiş
Muhabbet ipliği sökülmez imiş
İğnesi başında biçimli gidiş
Giyinir kuşanır başlar edaya

Berber güzelinin ayna cemali
Ustura cebinde var emkr-i âli
Yanılıp eline verme sakalı
Bir kılı kırk yarar söyler ustaya

Haffaf güzeline olup sergerdan
Hüsnüne mest olan âşık-ı nalan
Yan çizmesi var ha sakınsın aman
Bir çarık gyidirir başlar cefaya

Sarraç güzelleri âşık adadır
Va'd-i vuslat eder eyer boşaltır
Bazı kaltak satar dizgin uzatır
Bazı da gem taksan gelmez elmaya

Hallaç güzeline atılıp varma
Pamuklu bileğe kolunu sarma
Sakın çomağından başını yarma
Kiriş takıp çek yayını vartaya

Muy-tab güzelinin koltuğu kaba
Hem önden gyidirmiş hem arka yana
Kırarsa kösteği demez merhaba
Bir ip dahi vermez yanmış abaya

Dülger güzelinin önlüğü eğri
Kendine yontarmış daim keseri
Çatal çekiçlidir aman eğseri
Mihlayıp aşkına çeker belâya

Halıcı güzeli bir taze model
Esnaf içre bir çiçektir bî-bedel
Eskisi antika tazesı güzel
Yayıldı şöhreti dar-ı dünyaya

Demirci güzeli bir yalım ateş
Ne örs yüreklidir ol mah-ı dikleş
Körükler oca istemez bir eş
Saçar kıvılcımlar ehl-i sevdaya

Canbaz güzelinin nazlı reftarı
Ram eder serkeşi tatlı reftarı
Tek durmaz çifteli tarzı etvarı
Kıç atar tay satar bakar bahaya

İkmal et noksanı varsa insafın
Yazılsın senin de güzel evsafın
Kalmasın gönü de başka esnafın
Hatıra geleni çektim imlaya

Kalaycı güzeli sıvar bacağı
Çıkarır meydana siyahı ağı
Pamuk desteleyip üfler ocağı
Çalkadıkça çamur atar her câya

Debbağ güzelinin bakma haline
Açık bacağına peştemaline
Meşin derisine sakat galine
Ahi Evran pirine başla duaya

Tulumbacı güzel afet mi afet
Yanık yüreklere taze hararet
Soyunmuş geliyor hazır mı vuslat
Ateşli narası çıkar semaya

Hayırlı sulh ile dünya düzelsin
Alım satım her iş Hakk'a yönelsin
Otuz iki esnaf hep şevke gelsin
RUZÎyâ destanın çıksın bahaya^{†††}

-3-

Bayburtlu Celâî (1850-1915)###

Esnaf Güzelleri

Esnaf dilberini eyledim seyran
Her birisi benzer melek simaya
Görenlerin aklı olur perişan
Aferin onları doğuran anaya

Ekmekçi dilberi bekler tezgâhı
Sarraf dilberine eyledim âhı
Duhancı dilberi hubların şahı
Yanakları dönmüş kızıl elmaya

Boyacı dilberi boyar her rengi
Basmacı dilberinin bulunmaz dengi
Marangoz dilberinin baltayla cengi
Çalışıkça bütün batar yongaya

Canbaz dilberinin gördüm boyunu
Dülger dilberinin aldım huyunu
Kalafatçı dilberin ziftle oyunu
Üstü başı döner kirli muşambaya

Sırmacı dilberi akranı zahir

Saraç dilberinin incedir işi
Kavaf dilberinin karadır kaşı
Kuyumcu dilberi işler gümüşi
Daim emek verir ince sırmaya

Çizmeci dilberi muştası elde
Terlikçi dilberi söylenir dilde
Debbağ dilberleri çalışır gölde
Sokak sokak gezer arar sermaye

Börekçi dilberinin temizdir yağı
Keçeci dilberi toplar yapağı
Balıkçı dilberi hoş diker ağı
Gâhi boşa gider emeği zaya

Terzi dilberine ısındı canım
Kazzaz dilberine arttı figanım
Tellak dilberleri aldı dermanım
Başlayınca beni uğuşturmaya

Berber dilberinin çekilir azı

^{†††} Ahmet Emin Güven, *Kayserili Mehmet Emin Efendi (Ruzî)*, İzmir, 1993, s. 46-51.

^{###} Mehmet Halit Bayrı, *Halk Şairleri Hakkında Küçük Notlar*, İstanbul, 1937, s. 39-42.

Papuşçu dilberi yalanda mahir
Gemici dilberi çok çeker kahır
Rast gelince hemen bir fırtınaya

Kahveci dilberi yosma kıyafet
Gece gündüz hiç oturmaz rahat
Şerbetçi dilberi keser hararet
Aşçı dilberinde battım çorbaya

Kayıklı dilberi eder dövüşü
Bir güzel görünce sarıyor puşu
Şair dilberinin artmakta cuşu
Efganın çıkarır arş-ı âlâya

Demirci dilberi demir kaynatır
Kalaycı dilberi kışın oynatır
Mehter dilberleri usul dinletir
On iki makamı sokar zurnaya

Kasap dilberleri bilir bıçağı
Kebabçı dilberi yakar ocağı
Bakkal dilberleri çok yer dayağı
Paçacı dilberi düşmez cezaya

Sarıklı dilberinin çoktur şöhreti
Çubukçu dilberi çeker mihneti
Saatçi dilberinin hoş muvakkiti
Aferin onu yapan ustaya***

Çizmeci dilberin hoştur elfazı
Hamamcı dilberin çoktur beyazı
Ruhlerin benzettim gökteki aya

Köçek dilberinin incedir beli
Edayla oynatır parmakla zili
Sazende dilberin incedir teli
Onlar malik olur yanık sedaya

Yahudi dilberi pek beyaz olur
Hammal dilberinin ömrü az olur
Tüccar dilberi pek kurnaz olur
Çalışırlar üç-beş para kapmaya

Yazıcı dilberi yazısın yazar
Iraktan yakından hileler sezer
Subaşı dilberi savmu çok bozar
Aslaca boyunca inmez deryaya*

Kazancı dilberi kaşları keman
Kalpakçı dilberi lebleri mercan
Camcı dilberi keser .....
Salınıp gezdikçe benzettim aya**

Azmedip cümlesin gördüm CELALÎ
Çemberci dilberi bulmuş kemali
Yorgancı dilberi hubdur cemali
Akıbet uğrattı beni sevdaya

-4-

Behcet (D, 1875-1880, Öl. 1908-1910)

Sergüzeşname-i Behcet

Sergüzeştim size beyan edeyim
Bilin maharetim *ilancılıkta*
Acayıp bir tuhaf destan söyleyim
Bakin bu erbabım yalancılıkta

Yorgan iğnesiyle elimi deldim
Bu işi yapamam anladım bildim
Kaçtım ordan *terzi* yanına girdim
Şimdi alfa oldum *mintancılıkta*

Pederle maderim ettiler kelim
Oğlana iş lâzım der idi anam
Birgün oldu tutup rahmetli babam
Beni çirak yaptı *yorgancılıkta*

Hazırcılık bozdu dikiş dikenini
Geldi bir Yahudi aldattı beni
Koş benimle ortak edeyim seni
Hayırlı ticaret *kaytancılıkta*

* Mehmet Halit Bayrı'da bu dördlük yoktur.

** Eşref Ertekin'de bu dördlük yoktur.

*** Eşref Ertekin'de bu dördlük yoktur.

*Tulumbacı*lığa uygundu çağım
Hem gayetle koşarlıdır ayağım
Reis dedi gel ol benim uşağım
Tepiştim bir eyyam *tabancılık*ta

Kayıkcı oldum ben açtım yelkeni
Anafor dalgaya tuttum dümeni
Fırtına denize atınca beni
Nasibim yok dedim *kaptancılık*ta

Bostancılık hem iş hem de zevk ediş
Geçirdik yazı bastırınca kış
Yanaştım hamama istedim bir iş
Dediler var çalış *külhancılık*ta

Külhanda dumandan bıktım boğuldum
Tellaklığı meşrebe aykırı buldum
Kaçtım da oradan *bakırcı* oldum
Çok tokmak salladım *kazancılık*ta

Hasılı her şeyden gördüm hasarı
Artık *derişliğe* kıldım kararı
Tutup bir mürşitten aldım ikrarı
Yerleştim tekkede *mevdancılık*ta^{ssss}

-5-

Ziya Gökalp (Diyarbakır, 1876-1924)

Esnaf Destanı

Biz esnaf takımını severiz işi
Çalışır yaşarız erkek ve dişi
Aramızda yoktur tembel bir kişi
Milletin özüyüz burhanımız var

Kimimiz *çiftçiyiz* tohum ekeriz
Yazda kışta pek çok zahmet çekeriz
Sulh vakti *rençperiz* harpte *askeriz*
Hem süngümüz hem de sabanımız var

Kimimiz mavuna *sandal* kullanır
Alın teri döker ekmeğe kazanır
Yelken açar yaman dalgayı tanır
Denize hâkimiz fermanımız var

Kimimiz *manavız* kimimiz *bakkal*
Sözleştik satmaya bütün yerli mal
Hem iyi hem ucuz dene öyle al
Doğrudur işimiz vicdanımız var

Kimimiz süreriz araba *kağrı*
Tanırız şehirde köyde her yanı
Görünce yardıma muhtaç vatani
Hizmete koşarız izanımız var

Kimimiz *kahveci*, *bostancı*, *bekçi*
Fırıncı, *paçacı* yahut *börekçi*
Bize bir tek adla deyin *emekçi*
Vatan emektarı unvanımız var

Kimimiz *sebzeci* kimimiz *kasap*
Günahtan kaçarız işleriz sevap
Ant içtik şahittir bize dört kitap
Pahalı satmayız ilamımız var

Kimimiz *demirci*, *marangoz*, *dülger*
Otelci ya *aşçı*, *dişçi* ya *berber*
Frenkte terakki ettikçe hüner
Kârımız içinde ziyanımız var

Bizim de gönlümüz gözümüz vardır
Muhabbet tatmışız özümüz vardır
Sazımız yoksa da sözümüz vardır
Yârimiz yoksa da yaranımız var

Yoldaşlık esnafın tatlı zinciri
Birleşmiş bir ocak yapmış her biri
Her eski çağın vardır bir piri
Her pire bin türlü şükranımız var

Usulümüz gedik merci ve nöbet

Hasta yahut kötrüm olan bir yoldaş

^{ssss} Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Tulumbacıları*, İstanbul, 1981, s. 190-191.

Ocağın içinde yoktur rekabet   Bulur ocağından ilaç hekim aş
Nizama uydurduk yaptık cemiyet   Öksüz ve dullara verilir maaş
Şirketler kurmaya gümanımız var   Aca aş dertliye dermanımız var

Yardımlaşalım diyor bize dinimiz   Biliniz biz esnaf çalışacağız
Yoksula yardım baş ayinimiz   Ne varsa fen hüner alışacağız
Zenginlere karşı yoktur kinimiz   Sanatta Frenkle yarışacağız
"Herkesi sev" diyen Kuran'ımız var   Yurdu kurtarmaya peymanımız var****

-6-

Tahiri (Bor, 1812-1883)

Esnaf Destanı

Bilmem bu şehirde ne kâr eylesem   Sözün tuttum hele dinledim anı
Yitirdim aklımı başım dererken   Varıp bir köşede ettim mekânı
Dedim başım alıp firar eylesem   **Çiftçi** oldum aldım ele sabanı
Bir kimse rast geldi çıkıp giderken   Öküzlerim öldü düğen sürürken

Ekmekeçi oldum tuttu **muhtesib** beni   **Çörekçi** oldum ciğerim düdü püryana
Ateşlere yaktı bu can u teni   **Paçacı** oldum bir kelp düştü kazana
Eksiğim tutuldu yedim sekseni   **Gemici** oldum çıktım bahr u ummana
Amanı unuttum tövbeler derken   İpleri kaçırdım yelken açarken

Manav oldum ben de geçtim dükkâna   **Bakkal** oldum oldu mekânım kapan
Gelmez oldu elma ile kestane   Benden yüz çevirdi cümle **bezirgân**
Bekri oldum yerim oldu meyhane   Bala yağa düştü bir iki sıçan
Geldi ağa bastı bade içerken   Fiçılarım ağzın açıp kaparken

Boyacı oldum edemedim boyayı   **Dellal** oldum hayli alış eyledim
Terzi oldum kesemedim çukayı   Kehle Pazarı'nda savaş eyledim
Hallaç oldum çekemedim o yayı   **Berber** oldum bir kel tıraş eyledim
Kolumu çıkardım tokmak sallarken   Başı koptu sakalını tararken

Hamamcı oldum hele hasıl-ı kelâm   **Natır** oldum açamadım kurnayı
Bir sabah başıma yıkıldı hamam   **Avcı** oldum vuramadım turnayı
Bir topal kâfirdi **külhancı** cudam   **Mehter** oldum çalamadım zurnayı
Kendi kendin yakmış ateş yakarken   Derisin çatlattım davul çalarken

Saka oldum vardım çeşmeye hele   **Canbaz** oldum edemedim taltayı
Başım gözüm yardı bir Gürcü köle   **Balıkçı** oldum balık yuttu oltayı
Şair oldum aldım sazımı ele   **Kasap** oldum ele aldım baltayı
Tellerini kırdım çöğür çalarken   Başım yarım bir gerdanı kırarken

Dabak oldum serdim bir iki meşin   Bilmem ne kâr etsem hayrette kaldım
Köpekler akçasın vermişmiş peşin   Anınçün derya-yı efkâra daldım

**** Sadi Yaver Ataman, "İstanbul Folklor" *Sivas Folkloru*, C. VI, Mayıs 1978, S. 64, sayfa 11-12.

Yeyip bitirmişler kurusun yaşın
Üstlerine vardım ağzın yalarken

Varup bir diyarda *bağçevan* oldum
Şehri suya verdim bostan sularken

Acep şu âlemde ne kâr edeyim
Ahvalim demeğe ne ar edeyim
Dedim *sarraflıkta* karar edeyim
Bir cingâne kaptı akça sayarken

Gezerken TAHİRÎ ben de piyade
Hasrette kalmışım dar-ı fenâda
İbadet eyledim bab-ı Hüda'da
Cümle maksuduma erdim ararken⁺⁺⁺⁺

-7-

Kamilî (XVIII. Yüzyıl)

Esnaf Destanı

Küçücükten çıktım gurbet ellere
Hakikat rahına düştüm gezerken
Eski sözdür gelir yazılan sere
Aşk atına bindim yayan giderken

Şair oldum evvel dinle yalanı
Vezn ü mevzun derler bilmem ben anı
Unuttum bildiğim Türkçe lisanı
Arabi Farisi sohbet ederken

Âşıklığı özge halet sanırdım
Çalıp çığırılmayı adet sanırdım
Bunu ben bir kolay sanat sanırdım
Mızrabım kırıldı bozuk çalarken

Anladım ki bu bir çıkmaz sokaktır
Ben çıkardım diyen bunu ahmaktır
Bizlere marifet hayli iraktır
Gözlerim karardı eş'ar yazarken

Aklımı fikrimi başıma derdim
Düşünüp giderken bir pîre erdim
Otuz iki esnaf ahvalin sordum
Bana ol pir haber verdi sorarken

Vardım *çiftçi* oldum cümleden akdem
Yıllık ile tuttu beni bir adem
İçtiğim tarhana çorbası her dem
Ağzım yaktım sıcak çorba içerken

Hele kaçtım ben o köyden aşağı
Vardım bir şehire bastım ayağı
Anda oldum bir *çulfanın* çırağı
Çıkrığı kırıldı masra sararken

Nalbant oldum kırdım nalın çoğunu
Bir katır nalladım dinle oyunu
Meğer acemiymiş bilmem huyunu
Çenemi teptirdim nalın sökerken

Berber oldum doldu dükkâna eller
Şer'an tıraş eder kel başı berber
Ağustos gelince pek kokar keller
Usandım başını tıraş ederken

Hamamc' oldum hamam çöktü başıma
Tellak oldum bak şu benim işime
Çuldan bir kese pek gitti hoşuma
Yağır ettim birin kese sürerken

Bakkal oldum kapan yaptım yerimi
Yağ tükendi Moskof aldı Kırım'ı
Kayıkç' oldum taktım küreklerimi
Tayfalar kırıldı kürek çekerken

Avcı oldum kuşlar havaya uçtu
Hırsız oldum kement boynuma geçti
Gemic' oldum gemim engine düştü
Hele ben kurtuldum tekne batarken

Kalafatçı oldum alem uşattı
Limanda tekneler hep yağır yattı
Kalafat ettiğim gemiler battı

Balıkç' oldum balık ağa girmedi
Asla dört paraya elim ermedi
Dilenc' oldum kimse para vermedi

⁺⁺⁺⁺. Perteve Naili Boratav, *Le Tekerleme*, Paris, 1963, s.187-189.

Andan da kovulduk hile ederken   Büyük kapılarda boyun eğerken

Aşçı oldum asla pişmedi yemek   *Saraç* oldum bir gün başladım işe
Boyacı'oldum bilmem al yeşil irenk   Sahtiyan tükendi kalmadı tirşe
Tellal oldum tuttum bir topal eşek   *Kebabçı*'oldum eti sapladım şişe
Çamura saplandı çekip giderken   Tuzunu unuttum biber ekerken

Pabuççu'oldum dikemedim pabucu   *Manav* oldum elma armut tez çürür
Dikerken kırıldı tığların ucu   *Cambaz* oldum ip üstünde kim yürür
Kalaycı'oldum hayli çalkadım kıcı   *Kasap* oldum her gün gözüm kan görür
Eski bakırların pasın silerken   Yüreğim bayıldı kana bakarken

Sarraf oldum sayamadım parayı   *Kazzaz* oldum yakışmadı elime
Dülger oldum yapamadım sarayı   *Sai* oldum hırsız indi yoluma
Hallaç oldum elime aldım yayı   *Mutaf* oldum bak şu benim halime
Kirişim kırıldı pamuk atarken   Götün götün gittim kızıl bükerken

Kuyumcu'oldum döğemedim gümüş   *Cevahirci* oldum sözün doğrusu
Bilemedim elmas ile çaytaşı   Fark etmedim cevahiri elması
Pazvant oldum bir gün yıkılda çarşı   *Terzi* oldum ele aldım makası
Hele ben kurtuldum çarşı çökerken   Parmağım kestirdim kumaş biçerken

Hammal oldum bir hafif yük bulmadım *Meyzin* oldum ezan vakti olmadı
Pelvan oldum hiçbir adam yenmedim   Bağıra bağıra sesim kalmadı
Yırttılar yakamı birden duymadım   *Kahveci*'oldum hiç müşteri gelmedi
Kollarım kırıldı göğüs tutarken   Şerbetim ekşidi döktüm kokarken

İmam oldum kaba sofı çoğaldı   Ben bu sanatları bir bir dolaştım
Beynamazlar hep camiye döküldü   Tekrar gelip şairliğe bulaştım
Lerze oldu bir gün cami yıkıldı   KAMİLÎ mürşidin destine düştüm
Aptesli aptersiz namaz kılarken   Tekke-i aşk içre çile çekerken####

-8-

Mehmet Şengül (Sivas- İmranlı, 1959-)

Yazıklar Olsun

Kuru odunları suda ıslatıp   Aza razı olup demezen nasip
Yaş satan esnafsan yazıklar olsun   Götürür malını bir rüzgâr esip
Kömürün içine çakılı katıp   Koyunun yerine eşeği kesip
Taş satan esnafsan yazıklar olsun   Leş satan esnafsan yazıklar olsun

Daim adaletli ol müşterine   Vicdanını bir köşeye atarak
Saygı göster O'nun alın terine   At etinden salam sucuk yaparak
Eğerki fiyatı iki yerine   Tartı aletine hile katarak
Beş satan esnafsan yazıklar olsun   Boş satan esnafsan yazıklar olsun

Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri Antolojisi*, C. 1, İstanbul, 1940, s. 389-393. /
Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Antolojisi*, Ankara, 1967, s. 276-278.

MEHMET der doğruluk dürüstlük ara
Yer etmesin sakın ruhunda para
Martının etinden yapıp ızgara
Şiş satan esnafsan yazıklar olsun§§§§§

-9-

Yaşar (Sorgun)

Esnaf

Müşterinin sabah çorbası için	Manav her gün taze meyve getirir
O nefis yemeği görün ne biçim	Çiçekçi rengârenk güller bitirir
Herkesin gayreti mutlaka geçim	Nakliyeler yükü alır götürür
Her gün besmeleyle açıyor esnaf	Pazara neşeyi saçıyor esnaf
Moda deyip uçar bahara yaza	Açar dükkânını bekler müşteri
Türlü çeyiz düzer, geline kıza	Siftahsız kapatır, gelmiyor biri
Konfeksiyon bulur, giysiyi bize	Taksitler ödenmez, sermaye yarı
Güzel elbiseyi biçiyor esnaf	Diyardan diyara, uçuyor esnaf
Beyaz eşya satar, kampanya kurar	YAŞAR der sorunlar bitmiyor sözle
Peşin alamazsa taksiti sorar	Anlamak istersen şöyle bir izle
Ödenmez senetler hep külli zarar	Ayakta duruyor görünür gözle
Bir kuru canıyla kaçıyor esnaf	Her gün diri diri, ölüyor esnaf*****

-10-

Seyranî (Keyseri-Develi, 1800-1866)

Esnaf Destanı

Nazımla ahbaba beyan eyleyim	Peder öldü birgün dinle bu hali
Meclis-i irfanda açıp dehanı	Kalmıştı pederin haylice malı
Şöyle bir muhtasar beyan edeyim	Hepisini sattım ucuz pahalı
Usandırmayalım kalb-i yârânı	Ol zaman eyledim terk-i vatanı
Varıp vasıl oldum ben bir diyara	Çiftçi oldum birgün dinle bu sözü
Dedim başlayalım burda bir kâra	Bilemedim gece ile gündüzü
Varıp sanat sordum bir ihtiyara	Çift sürerken öldürdüm ben öküzü
Dedi çiftçilikten yoktur asanı	Tarlada bıraktım kaçtım sapanı
Diş çekici oldum dinle bu işi	Berber oldum geldi kulun birisi
Dişin çektirmeye geldi bir kişi	Al kan olmuş kulağının yarısı
Çürüğün ararken çektim sağ dişi	Yapışıp kılına kaldı derisi
Çenesin kopardım çok aktı kanı	Başın tutup gitti çok yandı canı
Cerrah oldum dükkân yaralı doldu	Hırsızlığa çıktım ben bir akşamı

§§§§§ Doğan Kaya, *Sivas Halk Şairleri*, C. IV, Sivas, 2009, s. 108.

***** http://www.yozgatsorgun.bel.tr/index.php?module=modul_tek&modul=127&cat=425

Her kimin yarasın sardımsa öldü Rast geldi önüme köyün imamı
Saka oldum bütün sular kurudu Çağırda bağırda soydum adamı
Ol yerin kalmadı ab-ı revanı Nerden görmüş geldi köyün ayanı

Baktı biri gelip tuttu yakamdan Kurtardım oradan selâmet seri
Dedi ne istersin sen bu imamdan *Derviş* oldum aldım tac u teberi
Sağır oldum duymaz oldum kelamdan Tekkenin birine serdim minderi
Ol dem boğazıma taktı urganı Dağıldı tekkenin hep dervişanı

Pekmez sattım dola kaldı sinekler *İmam* oldum yazamadım (Gayın)ı
Böcük öldü koz tutmadı ipekler *Çoban* oldum güdemedim koyunu
Dabak oldum sıçmaz oldu köpekler *Bostan* ekdim veremedim suyunu
Kovaladım nerde görsem hayvanı Söktüm bir paraya sattım soğanı

Ben *balıkçı* oldum tuttum bir balık *Dalgıç* oldum dalamadım derine
Götürsem çarşıya yol kalabalık *Hamamc'* oldum şükür düştüm yerine
Gördüm balık ile dolmuş ortalık Âşık oldum genç tellağın birine
Balıkçı kaplamış baktım her yan Ne hamam bıraktım ne de külhanı

Bir zaman da gezdim oğlan peşinde *Odunc'* oldum dağdan kestim odunu
Bir çocuk kandırdım doksan yaşındaYüklettim hayvana dinleyin bunu
İşaret ederken köşe başında Ester öldü gitti kuruşun onu
Nogay'muş Türkçeye dönmez lisanı Semerini sattım kaldı kolanı

Tütünc' oldum cümle halka bilindi *Manav* oldum tuttum bir yük kirazı
Bir günde küplerin dibi delinde Eksik okka ile kırık terazi
Meyve satam dedim bura gelindi Geldi bir zabıta dinle bu sözü
Kış gelip geçmeden meyve zamanı Kıracaktı başımızda mizanı

Terzi oldum dinle sen bu safayı Otuz iki esnaftan tutmadım el
Çırağın birine yaktım abayı *Şairlik* silkinde eyledim temel
Bayram üstü geldi on top çuhayı Mukadder böyledir takdir-i ezel
Sattım çiraqlara yedirdim anı SEYRANÎ ta'n etme hiçbir lisanı⁺⁺⁺⁺⁺

-11-

Hâfız (XIX. yüzyıl)

Esnaflar

Bakkallar satar şırayı *Kasaplar* boğarlar koyun
Sarraflar bozar lirayı *Kebabçımın* işi oyun
Nefsin için yap sarayı *Neccar* yapar hallaç yayın
Yapar malından malından Ağaç dalından dalından

Paçacılar yapar paça Helva yaparlar üzümü
Keçeciler yapar keçe Yarenler dinler sözünü

⁺⁺⁺⁺⁺ Ali Çatak, *Bütün Yönleriyle Seyranî*, Kayseri, 1992, s. 395-398.

Suçlu olan kaçā kaçā
Gider yolundan yolundan

*Debbağ*lar satarlar meşin
Parasın alırlar peşin
Hali yaman olur kışın
Çayın selinden selinden

*Kuyumc*ular döğēr bilezik
*Mazman*lar işinden bezik
*Saatç*iler nazik nazik
Büker yayından yayından

Bezirgân esnafın başı
Satarlar kutnu kumaşını
Güzeller eyler savaşı
Yârin elinden elinden

*Çulh*alar bezini dokur
*Demirc*iler takur tukur
*Hocal*arda şakirt okur
Kuvvet kolundan kolundan

Abacı işler abayı
Ağalar eyler hayâli
Suçlular eyler tövbeyi
Nefis malından malından

Bezini boyar boyacı
Etmeğini yapar *etmekçi*
Un öğütür *değirmenci*
Satar malından malından

Attar satar şebble şeker
*Saraç*lar ilmeğinin büker
Kadayıfçı kadayıf döker
Sırma telinden telinden

Ben nara yaktım özümü
Sulu köyünden köyünden

Bulamadık bahar yazı
Güzel olan eyler nazı
*Sazc*ılar çalarlar sazı
Düzen telinden telinden

*Hamamc*ılar yakar ateş
*Berber*ler eylerler tıraş
Güzeller eylerler savaş
Yârin elinden elinden

*Terz*iler dikerler dikiş
Ustalar eylerler nakış
Esnaf olanlar bilir iş
Bilir halinden halinden

Giyinirler yeşil allar
*Nalbant*lar nalını nallar
Nasıl olur bizim hallar
Döğēr nalından nalından

*Tütünc*üler doğrar tütün
Ben eylerim gerek methin
Kunduracı diker potin
Saram belinden belinden

Kahveci döğēr kahvesin
Tenekeci döğēr cezvesin
Eli ile müşterisin
Düzer elinden elinden

*Kalayc*ılar döğēr taşı
Etrafımız gam deryası
Yâr elinde bade taşı
Lebin balından balından

*Köşker*ler diker gönünü
İncitmez tatlı canını
KUL HAFİZ dön yönünü
Hak cemalinden cemalinden

Meslekler dizini

1. arpacı (1)
2. asker (5)

3. aşçı (2, 5, 7, 11)
4. âşık (7)
5. attar (1)
6. avcı (6, 7)
7. bağçevan (6)
8. bakırcı (4)
9. bakkal (1, 2, 3, 5, 6, 7, 11)
10. balıkçı (3, 6, 7)
11. basmacı (1, 3)
12. bekçi (5)
13. berber (1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11)
14. bezirgân (6, 11)
15. bezzaz (2)
16. bostancı (4, 5, 10)
17. boyacı (3, 6, 7)
18. börekçi (1, 3, 5)
19. camcı (3)
20. canbaz (3, 6, 7)
21. cerrah (10)
22. cevahirici (7)
23. çemberci (3)
24. çıkırıkçı (1)
25. çiftçi (5, 6, 7, 10)
26. çilingir (1)
27. çizmeci (1, 3)
28. çoban (10)
29. çörekçi (6)
30. çubukçu (1, 3)
31. çulfa / çulha (7, 11)
32. dabak / debbağ (1, 2, 3, 6, 10, 11)
33. dalgıç (10)
34. dellal (6)
35. değirmenci (11)
36. demirci (1, 2, 3, 5, 11)
37. derviş (4, 10)
38. dilenci (7)
39. dişçi (5, 10)
40. duhancı (3)
41. dükkancılık (4)
42. dülger (1, 2, 3, 5, 7)
43. ekmekçi / etmekçi (1, 3, 6, 11)
44. eskici (1)
45. fesçi (1)

46. fırıncı (2, 5)
47. gemici (3, 6, 7)
48. haffaf (2)
49. hakkâk (2)
50. halıcı (2)
51. hallaç (1, 2, 6, 7)
52. hamamcı (3, 6, 7, 10, 11)
53. hammal (3, 7)
54. harmancılık (4)
55. hekim (1)
56. helvacı (2)
57. hırsız (7, 10)
58. hoca (11)
59. ilancı (4)
60. imam (7)
61. kadayıfçı (11)
62. kaffaf / kavaf (1, 3)
63. kâğıtçı (2)
64. kağnı (5)
65. kahve (1, 2, 3, 5, 7, 11)
66. kalafatçı (3, 7)
67. kalaycı (2, 3, 7, 11)
68. kalkancılık (4)
69. kalpakçı (3)
70. kaptan (4)
71. kasap (1, 2, 3, 5, 6, 7, 11)
72. kaseci (1)
73. kayıkçı (3, 4, 7)
74. kaytancı (4)
75. kazancı (3, 4)
76. kazzaz (1, 3, 7)
77. kebabçı (3, 7, 11)
78. keçeci (3, 11)
79. kemancılık (4)
80. kılıcı (1)
81. kılıççı (1)
82. köçek (3)
83. köşker (11)
84. kunduracı (11)
85. kuyumcu (1, 2, 3, 7, 11)
86. külhancı (4, 6)
87. küpçü (1)
88. kürkçü (1)

89. lâffaf (1)
90. manav (5, 6, 7, 10)
91. marangoz (3, 5)
92. mazman (11)
93. mehter (3, 6)
94. meydancı (4)
95. meyzin (müezzin)(7)
96. mihçı (1)
97. mintancı (4)
98. muhtesip (6)
99. mutaf (1, 7)
100. muy-tab (2)
101. nalbant (1, 7, 11)
102. nalçacı (1)
103. natır (6)
104. neccar (11)
105. oduncu (10)
106. otelci (5)
107. paçacı (11)
108. pabuççu / papuşçu (3, 7)
109. pazvant (7)
110. pehlivan (7)
111. pekmezci (10)
112. penbeci (1)
113. rençper (5)
114. saatçi (1, 2, 3, 11)
115. sağır (10)
116. sahhaf (2)
117. sai (7)
118. saka (6)
119. samancılık (4)
120. sandal (5)
121. sapancılık (4)
122. saraç / sarraç (1, 2, 3, 7, 11)
123. sarıkçı (3)
124. sarraf (2, 3, 6, 7, 11)
125. sazıcı (11)
126. sazende (3)
127. sebzeçi (5)
128. semerci (1)
129. sırmacı (3)
130. subaşı (3)
131. şair (3, 6, 7, 10)

132. Şekerci (2)
133. Şerbetçi (3)
134. tabancı (4)
135. tayfa (7)
136. tellaĝ / tellak (1, 3, 4, 7)
137. tenekeci (11)
138. terlikçi (3)
139. terzi (2, 3, 4, 6, 7, 10, 11)
140. tulumbacı (2, 4)
141. tuzcu (1)
142. tüccar (3)
143. tüfekçi (1)
144. ttnc (1, 2, 10, 11)
145. yazıcı (3)
146. yelkenci (1)
147. yemekçi (2)
148. yorgancı (1, 3, 4)